

його реакцією на їхню поведінку. Мабуть це аксіома, що педагог може виховувати лише таку людину, як він сам, виховувати на особистому прикладі.

У нашій роботі зі студентами порушені проблеми виникають постійно: і під час занять, і на перервах, і під час підготовки та проведення виховних заходів у навчальних групах тощо. Кожного року життя ставить нові питання, не схожі на інші, як не схожі й особистості, пов'язані з ними.

Педагог тут не може обмежитися суто прагматичним підходом, завжди треба мати на увазі ширший світоглядний аспект, а це і є виховання у найширшому його розумінні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рыбакова М. М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе.— М., 1991.— 125 с.
2. Ушинський К. Д. Изб. пед. соч.— М., 1954.— Т. 2.
3. Ушинський К. Д. Твори: у 6 т.— К., 1952.— Т. 4.
4. Цимбалюк І. М. Підвищення професійної кваліфікації: психологія педагогічної праці: Наук.-метод. посіб.— К., 2004.— 150 с.
5. Чистякова Т. А. Педагогический конфликт и способы его преодоления.— М., 1987.— 122 с.

Ключевые слова: система образования, педагогический конфликт, концепция образовательной политики.

Key words: educational system, pedagogical conflict, education policy concept.

УДК 364.14

Д. О. Пузіков

ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ СУПРОВОДУ ЖИТТЄВОГО ПРОЕКТУ УЧНЯ

В статтє сделана попытка разработать и обосновать образовательную технологию сопровождения жизненного проекта ученика общеобразовательного учебного заведения. Раскрыта сущность и определены особенности сопровождения жизненного проекта личности в условиях общеобразовательного учебного заведения.

In the article is done an attempt to develop and ground educational technology of accompaniment of life project of student of school. Essence is exposed and the features of accompaniment of life project of personality are certain in the conditions of school.

Становлення та розвиток індивідуально-особистісного життєвого проекту, індивідуально-особистісної технології життєвого проектування у процесі соціалізації індивіда не здійснюються автоматично. Для того, щоб стати суб'єктом власного життя, суб'єктом життєвого проектування, особистості потрібно сприяння та підтримка середовища. Найважливішу роль у їх здійсненні можуть відігравати заклади освіти.

Оптимальним середовищем становлення індивідуально-особистісного життєвого проекту, на нашу думку, є загальноосвітній навчальний заклад. Він має величезний освітній та виховний потенціал, чинить глибокий, системний та тривалий позитивний вплив на життєдіяльність дитини.

Теоретико-методологічні розробки з проблематики життєтворчості та життєвої компетентності особистості, напрацьовані Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаковим та іншими членами авторського колективу вчених у кінці минулого та на початку цього століття дають змогу перейти до розроблення практичних методик становлення індивідуально-особистісних життєвих проектів учнів. Формою реалізації сприяння та підтримки життєвого проектування та проекту учня, які здійснюватимуться у середовищі загальноосвітнього навчального закладу, стане, на нашу думку, супровід.

Розроблення освітньої технології супроводу життєвого проекту учня сприятиме оперативному та продуктивному впровадженню ідей теорії життєтворчості у навчально-виховний процес, отриманню життєвих результатів учнями загальноосвітнього навчального закладу.

Мета дослідження — розробити (спроєкувати) й обґрунтувати освітню технологію супроводу життєвого проекту учня загальноосвітнього навчального закладу.

Для досягнення мети дослідження треба реалізувати такі завдання:

- розкрити сутність та визначити особливості супроводу життєвого проекту особистості в умовах загальноосвітнього навчального закладу;
- розробити сутність і структуру освітньої технології супроводу життєвого проекту учня 12-річної школи;
- визначити принципи супроводу життєвого проекту;
- розробити алгоритм освітньої технології супроводу життєвого проекту;
- визначити та систематизувати інструментарій освітньої технології супроводу життєвого проекту;

— розробити критерії й охарактеризувати методи оцінювання ефективності освітньої технології супроводу життєвого проекту.

Вивчення наукових і навчально-методичних джерел підтверджує актуальність означеної проблеми.

Проблематика життєтворчості та життєвої компетентності особистості розглядалась у працях потужного авторського колективу українських вчених під науковим керівництвом Л. В. Сохань [5; 12; 16; 24; 26], Л. В. Сохань і І. Г. Єрмакова [9; 15; 22; 27], І. Г. Єрмакова [8; 10; 14; 21; 23; 25].

Компетентний підхід до освіти розглянуто в роботах І. Г. Єрмакова [4; 7], О. Овчарук [17].

Проблематику педагогічних (освітніх) технологій висвітлено у працях багатьох українських і російських учених [1; 2; 3; 11; 13; 14; 18; 19; 20; 28].

Сутність і особливості супроводу життєвого проекту особистості в умовах загальноосвітнього закладу. Одним з найбільш вірогідних пояснень того факту, що життєтворчість і життєве проектування особистості не набули належного поширення у нашому суспільстві, є відсутність взаємодії з дітьми та молоддю, спрямованої на становлення і розвиток мотивації життєвого проектування, оволодіння його інструментарієм, первинний супровід життєвого проекту.

Зрозуміло, що переважна більшість сімей не зможуть вирішити цю проблему самотужки, у процесі та засобами сімейного виховання. Причина цього дуже проста: переважна більшість батьків не здатна проектувати особисте життя. Було б несправедливо вимагати від них, аби вони передали своїм дітям те, чого не мають самі.

Ми переконані, що допомогу в цьому разі може надати школа.

Розроблення оптимальної педагогічної технології супроводу життєвого проекту учня 12-річної школи сприятиме оволодінню життєвим проектуванням усіма (в ідеалі) бажаючими учнями.

Особливості супроводу життєвого проекту учня в умовах загальноосвітнього навчального закладу пов'язані з його віковими особливостями, специфікою системи педагогічного (навчально-виховного) процесу та умовами загальноосвітнього навчального закладу, в якому цей процес відбувається.

Оволодіння учнем життєвим проектуванням — це не одномоментна подія, а процес. Його ефективність залежатиме від тривалості, природовідповідності, наступності та послідовності етапів взаємодії вчителя та учня, завдяки якій відбувається становлення та розвиток життєвого проектування. Отже, вікові особливості,

пов'язані з рівнем розвитку інтелектуальної та емоційно-вольової сфери, провідною діяльністю та новоутвореннями особистості учня, у процесі становлення та розвитку його життєвого проекту варто враховувати.

Треба також враховувати особливості, пов'язані з навчально-виховним процесом та умовами навчально-виховного закладу.

Ми бачимо три конкретні шляхи впровадження технології педагогічного супроводу життєвого проекту учня у навчально-виховний процес загаломосвітнього навчального закладу:

- 1) факультатив;
- 2) вивчення у межах кількох окремих дисциплін, окремих класів;
- 3) системне впровадження (впровадження технології в усій школі, реформування класно-урочної системи, введення у навчально-виховний процес методу проектів, соціальної та життєвої практики, активних методів навчання, орієнтація на особистісно орієнтоване виховання).

Життєве проектування учнів 12-річної школи вимагатиме відповідного кадрового та навчально-методичного потенціалу школи. І водночас доброї волі вчителів.

Сутність і структура педагогічної технології супроводу життєвого проекту учнів 12-річної школи. Становлення і розвиток життєвого проекту, життєвого проектування учня — складний і тривалий процес. Життєве проектування, безумовно, неможливе без активної участі самої особистості учня, без його самостійності та зацікавленості у визначенні життєвих цілей і досягненні відповідних результатів. Однак, з огляду на значущість, специфічність і складність життєвого проектування, засвоєння та адекватне застосування його інструментарію, неприпустимість помилок та неправих негативних результатів, процес становлення та розвитку життєвого проекту не може бути абсолютно спонтанним, цілковито неконтрольованим.

Педагогічна керованість процесу становлення та розвитку життєвого проекту учня важлива ще й з огляду на те, що кожна дитина — це унікальна, неповторна особистість. Отже, розвиток життєвого проекту в кожного учня відбуватиметься по-своєму, у свої терміни та з власною специфікою. Але ненав'язлива, доброзичлива та компетентна допомога, спрямована на становлення мотивації життєвого проектування, оволодіння його інструментарієм, зрештою — створення умов реалізації життєвого проекту, його корекції відповідно до отриманих життєвих результатів сприятимуть оптимальному розвитку життєвого проекту кожного учня.

Ми переконані, що успішність становлення та розвитку життєвого проекту всіх учнів (які добровільно забажають оволодіти здатністю проектувати власне життя) залежатиме від організації та здійснення належного педагогічного супроводу цього процесу.

Супровід життєвого проекту — це система заходів, спрямованих на здійснення допомоги, підтримки та патронажу життєвого проектування особистості, становлення та розвитку її життєвого проекту.

Технологія супроводу життєвого проекту учнів 12-річної школи — це технологізована система заходів, спрямованих на надання підтримки та допомоги у становленні і розвитку життєвих проєктів учнів, створення оптимальних умов їх реалізації у просторі загальноосвітнього навчального закладу шляхом розвитку життєвого та життєтворчого потенціалу, життєвої компетентності учнів.

Розкриємо структуру технології супроводу життєвого проекту учня 12-річної школи відповідно до наведеної схеми.

Суб'єкти реалізації технології — це загальноосвітній навчальний заклад (його керівництво та вчителі) і учень (учні). Вони несуть спільну відповідальність за успішність реалізації технології і мають у процесі її здійснення однакові права та повноваження. До процесу реалізації (за погодженням з вчителями та учнями) можуть долучатися батьки, представники соціальних служб, громадськості.

Мета (місія) технології — допомога і підтримка у становленні та розвитку життєвого проекту учня, оптимізація життєдіяльності учнів шляхом сприяння його реалізації, розвитку їх життєвої компетентності, життєтворчих компетенцій.

Завдання технології: формування в учнів загальних і спеціальних уявлень про життєвий проєкт та життєве проектування, життєтворчість; становлення в учня мотивації життєвого проектування; оволодіння учнем інструментарієм життєвого проектування; надання консультативно-просвітницької допомоги у процесі розроблення учнем «першого варіанта» життєвого проекту; створення умов для розвитку та реалізації життєвого проекту учня (соціальне проектування, соціальна та життєва практика, інтерактивні методи навчання); розкриття, розвиток та реалізація життєвого, життєтворчого потенціалу учня; розвиток системи життєтворчих компетенцій учня; підтримка самостійного досягнення учнем перших життєвих результатів реалізації життєвого проекту; сприяння у вирішенні засобами життєвого проектування актуальних життєвих проблем учня; активізація та мотивація учня щодо подальшого повністю самостійного розвитку своїх життєтворчих компетенцій та особистого життєвого проекту.

Реалізація мети та завдань технології здійснюється відповідно до принципів супроводу життєвого проекту учня (добровільності, свідомості та активності, зв'язку з життєдіяльністю тощо).

Функції (напрями реалізації) технології:

1. Функція життєпізнання — створення умов для пізнання учнем себе та власного життя, життя суспільства та природи, здобуття ним життєвого досвіду.

2. Життєпередбачення — надання допомоги у розвитку прогностичних здатностей, компетенції життєпередбачення.

3. Життєвизначення — створення умов для розвитку компетенції життєвизначення, оволодіння учнем його інструментарієм, створення життєвих (педагогічних) ситуацій, які стимулюють процес життєвизначення учня.

4. Життєздійснення — створення умов та підтримка (підстраховування) практичної реалізації життєвого проекту учня.

5. Життєорганізації — допомога у формуванні в учня здатності до організації власного життєвого часу та простору.

6. Життєвдосконалення — створення умов, сприяння оволодінню учнем мистецтва життя, його самовихованню та самонавчанню, потрібному для успішного розроблення та реалізації життєвого проекту.

Кожна з вказаних функцій має три субфункції:

1. Аксіологічну, покликану сприяти прийняттю учнем відповідних життєвих цінностей, формуванню життєвих цінностей та норм, пошукам смислів.

2. Розвивальну, спрямовану на розвиток та формування важливих якостей особистості (когнітивних, прогностичних, емоційно-вольових, комунікативних, практичних тощо), її життєтворчих компетенцій, життєвої компетентності.

3. Освітньо-інструментальну, яка забезпечує оволодіння учнем відповідним інструментарієм життєвого проектування, здобуття ним важливого життєвого досвіду (досвіду проектування), засвоєння знань, формування у нього потрібних вмінь та навичок.

Алгоритм технології складається з восьми етапів (підготовчого, аналітико-діагностувального, прогнозувального, цілепокладання та планування, організаційного, реалізації супроводу, контрольного, коригувального). Кожен етап технології включає відповідні процедури й операції.

Інструментарій технології містить загальнонауковий інструментарій, методи наукового дослідження різних наук (педагогіки, психології, соціології, соціальної психології), інноваційні й традиційні

методи та форми, засоби навчання та виховання, організаційно-розпорядчі, соціально-педагогічні методи, технології соціального проектування, соціальної та життєвої практики.

Технологія реалізується в індивідуальній та груповій формах організації навчально-виховної роботи.

Результат технології полягатиме: в оволодінні учнем технології життєвого проектування, становленні та розвитку індивідуально-особистісного життєвого проекту учня; розкритті, розвитку та реалізації життєвого, життєтворчого потенціалу, життєтворчих компетенцій учня; здобутті учнем шляхом реалізації свого життєвого проекту життєвих результатів (вирішення актуальних життєвих проблем, життєве та професійне самовизначення, розвиток здібностей і самореалізація, соціальне визнання тощо), досягненні (хоча б невеликого) життєвого успіху; створенні оптимальних умов навчання та життєдіяльності у просторі загальноосвітнього навчального закладу.

Реалізація технології передбачає *систематичний контроль її ефективності* (на основі критеріїв ефективності результатів життєвого проекту, ефективності навчально-виховної роботи). Контроль охоплює результати реалізації кожного етапу технології (моніторинг) і вбудовується в технологію як окремий етап (контрольний, присвячений комплексному оцінюванню результатів реалізації технології, формуванню пропозицій щодо її коригування).

Алгоритм супроводу життєвого проекту. Алгоритм технології супроводу життєвого проекту учнів складається з восьми головних етапів (підготовчого, аналітико-діагностувального, прогнозувального, цілепокладання та планування, організаційного, реалізації супроводу, контрольного, коригувального).

Кожен із указаних етапів містить власні процедури та операції, а саме:

- підготовчий — організації, методичного забезпечення;
- аналітико-діагностувальний — аналізу, діагностики;
- етап прогнозування: прогнозування результатів реалізації технології, прогнозування процесу (шляхів та способів) реалізації технології, прогнозування перешкод та ризиків у процесі реалізації технології;
- етап цілепокладання та планування: розроблення програми супроводу (визначення його цілей та завдань), планування супроводу;
- організаційний — кадрового та організаційного забезпечення, координації;

- етап реалізації супроводу — реалізації завдань супроводу, реалізації цілей супроводу;
- контрольний етап — аналізу результатів реалізації технології супроводу, виявлення недоліків програми супроводу;
- коригувальний етап — оцінювання результатів, внесення коректив у програму супроводу.

Інструментарії супроводу життєвого проекту. Класифікація інструментарію технології супроводу життєвого проекту учнів 12-річної школи можлива на основі двох головних підстав:

1. За функціональним призначенням (відповідно до етапів технології); за цією основою можна виокремити інструментарій підготовчого, аналітико-діагностувального, прогнозувального етапу, етапів цілепокладання та планування, організаційного етапу, етапу реалізації супроводу, контрольного, та коригувального етапів.

2. За походженням методів та інструментів, які використовуються у процесі реалізації технології (відповідно до сфер суспільного життя, галузей науки, з яких вони запозичені): методики та прийоми, пов'язані з соціальним проектуванням, правові інструменти, методи менеджменту; інформаційно-освітні інструменти, соціологічний інструментарій, педагогічні методи, заходи соціального супроводу, соціальної реабілітації тощо.

Критерії та методи оцінювання ефективності технології супроводу життєвих проектів учнів 12-річної школи. Ефективність технології супроводу життєвих проектів учнів 12-річної школи — це відповідність між запрограмованими цілями та ресурсами технології та її практичними результатами (ефектами).

Оскільки результати технології супроводу можуть спочатку передбачатися (у вигляді цілей і завдань), а потім постати як наслідки реалізації технології, можна виокремити заплановану ефективність, яка передбачається програмою та планами супроводу, а також фактичну ефективність (реально досягнуту).

Ми можемо виокремити такі результати технології, які передбачаються програмою та планами і повинні бути досягнуті під час її реалізації:

1. Життєві результати учнів: оволодіння технологією життєвого проектування; становлення та розвиток життєвого проекту; розкриття, розвиток та реалізація життєвого потенціалу, життєтворчих компетенцій; життєві досягнення, здобуті у процесі реалізації життєвого проекту (вирішення актуальних життєвих проблем, життєве та професійне самовизначення, розвиток здібностей, життєвого успіху (соціальне визнання) тощо).

2. Результати загальноосвітнього навчального закладу: поліпшення якості навчально-виховного процесу; створення оптимальних умов навчання та виховання, життєдіяльності учнів у просторі загальноосвітнього навчального закладу; вирішення соціальних і соціально-психологічних проблем, які можуть виникати у школі, надання (засобами технології) допомоги окремим цільовим групам учнів (учні з особливими потребами, з неблагополучних сімей та ін.).

3. Результати для соціального оточення учнів (сім'ї, громади): зростання позитивної соціальної активності учнів (зокрема трудової) та її позитивні наслідки для сім'ї та громади; активна участь учнів у вирішенні соціальних проблем громади (механізми соціальної практики та соціального проектування); превенція (попередження) відхилень у поведінці, формуванню стійкості до яких, на нашу думку, сприяє життєвий проект учня.

Супровід життєвого проекту учні не може бути ефективним, якщо життєвий проект учня неефективний, не приносить йому позитивних життєвих результатів. Тому головними, найважливішими результатами технології супроводу життєвого проекту є життєві результати учня, яких він досягає під час реалізації свого проекту, життєвих цілей.

Висновки. Супровід життєвого проекту — це система заходів, спрямованих на здійснення допомоги та підтримки життєвого проектування особистості, становлення і розвитку її життєвого проекту.

Особливості супроводу життєвого проекту учня в умовах загальноосвітнього навчального закладу пов'язані з віковими особливостями дитини, специфікою системи педагогічного (навчально-виховного) процесу та умовами загальноосвітнього навчального закладу, в якому цей процес відбувається.

Освітня технологія супроводу життєвого проекту учнів — це технологізована система заходів, спрямованих на надання підтримки та допомоги у становленні і розвитку життєвих проектів учнів, створення оптимальних умов їх реалізації у просторі загальноосвітнього навчального закладу шляхом розвитку життєвого та життєтворчого потенціалів, життєвої компетентності учнів. До структурних складових освітньої технології супроводу життєвого проекту учнів можна віднести її суб'єктів, мету (місію) та завдання, принципи реалізації технології, її функції, алгоритм (етапи, процедури, операції) та інструментарій (методи та прийоми), результати, критерії та методи оцінювання ефективності.

Алгоритм освітньої технології супроводу життєвого проекту учнів складається з восьми головних етапів: підготовчого, аналітико-діагностувального, прогнозувального, цілепокладання та планування, організаційного, реалізації супроводу, контрольного, коригувального.

Класифікація інструментарію технології супроводу життєвого проекту учнів 12-річної школи можлива на основі двох головних підстав:

- 1) за функціональним призначенням (відповідно до етапів технології) — за цією основою можна вирізнити інструментарій підготовчого, аналітико-діагностувального, прогнозувального етапів, етапу цілепокладання та планування, організаційного етапу, етапу реалізації супроводу, контрольного та коригувального етапів;
- 2) за походженням методів, методик прийомів, технік, які використовуються у процесі реалізації технології (відповідно до сфер суспільного життя, галузей науки, з яких вони запозичені).

Ефективність технології супроводу життєвих проектів учнів 12-річної школи — це відповідність між запрограмованими цілями та ресурсами технології та її практичними результатами (ефектами). Результати технології можна поділити на життєві результати учнів, загальноосвітнього навчального закладу та результати соціального оточення учнів (сім'ї, громади, суспільства). Кожна група результатів передбачає власні критерії та методи оцінювання.

Подальше дослідження та реалізація освітньої технології супроводу життєвих проектів учнів у навчально-виховному процесі загальноосвітнього навчального закладу сприятимуть розвитку теорії та практики життєтворчості, розвитку життєвої компетентності учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. — М., 1989.
2. Боголюбов В. И. Педагогическая технология: эволюция понятия // Педагогика. — 1991. — № 9.
3. Бордовский А. Г., Извозчиков В. А. Новые технологии обучения: Вопросы терминологии // Педагогика. — 1993. — № 9.
4. Єрмаков І. Г., Пузіков Д. О. Проектне бачення компетентісно спрямованої 12-річної середньої школи: Практико-зорієнтований посіб. — Запоріжжя: Центріон, 2005.
5. Жизненный путь личности / Отв. ред. Л. В. Сохань. — К.: Наук. думка, 1987.

6. Жизнь как творчество / Отв. ред. *Л. В. Сохань, В. А. Тихонович.*— К.: Наук. думка, 1985.
7. Життєва компетентність особистості: Наук.-метод. посіб. / За ред. *Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен.*— К.: Богдана, 2003.
8. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики.: Наук.-метод. посіб. / За ред. *І. Г. Єрмакова.*— Запоріжжя: Центріон, 2005.
9. Життєві кризи особистості: Наук.-метод. посіб.: у 2 ч. / Наук. ред. *Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков.*— К.: ІЗМН, 1998.— Ч. 1: Психологія життєвих криз особистості.
10. Життєтворчість особистості: концепція, досвід, проблеми: Наук.-метод. зб. / За ред. *І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен.*— Запоріжжя: Хортицький навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, 2006.
11. *Кларин М. В.* Педагогическая технология.— М., 1989.
12. Культура жизни личности (Проблема теории и методологии социально-психол. исслед.) / Отв. ред. *Л. В. Сохань, В. А. Тихонович.*— К.: Наукова думка, 1988.
13. *Левитес Д. Г.* Практика обучения: современные образовательные технологии.— М., Воронеж, 1998.
14. Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико-зорієнтований збірник / Керів. авт. кол. *С. М. Шевцова;* Науковий керівник і редактор: канд. істор. наук *І. Г. Єрмаков.*— К.: Департамент, 2003.
15. Мистецтво життя особистості: Наук.-метод. посіб.: у 2 ч. / Кер. авт. колективу і наук. ред. *Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков.*— К., 1997.— Ч. 1: Теорія і технологія життєтворчості.
16. Образ жизни: Теор. и методол. проблемы соц.-психол. исслед. / Отв. ред. *Л. В. Сохань, В. А. Тихонович.*— К.: Наук. думка, 1980.
17. *Овчарук О.* Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики.— К.: К.І.С., 2003.— С. 13–42.
18. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / За ред. *О. М. Пехоти.*— К.: А.С.К., 2003.
19. *Питюков В. Ю.* Основы педагогической технологии.— М., 1997.
20. Педагогічна технологія: Посіб. / *І. Ф. Прокопенко, В. І. Євдокимов.*— Х.: Основа, 1995.
21. Проектний підхід до компетентісно спрямованої освіти: Наук.-метод. зб. / За наук. ред. *І. Г. Єрмакова, В. В. Ничипоренко.*— Запоріжжя: Хортицький навчальний багатопрофільний центр, 2006.
22. Психологія і педагогіка життєтворчості: Наук.-метод. посіб. / Наук. ред. *Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков.*— К., 1996.
23. Реабілітаційна педагогіка на рубежі ХХ ст.: Наук.-метод. зб.: у 2 ч. / Наук. ред. *І. Г. Єрмаков.*— К.: ІЗМН, 1998.— Ч. 1.
24. *Сохань Л. В., Головаха Е. И., Ануфриева Р. А.* і др. Психологія життєвого успіха (Опыт социально-психологического анализа преодоления критических ситуаций).— К., 1995.
25. Соціальна і життєва практика учнів 12-річної школи: Практико-зорієнтований збірник / За ред. *І. Г. Єрмакова, Г. Г. Ковганіч.*— Запоріжжя: Хортицький навчальний багатопрофільний центр, 2006.

26. Стиль жизни личности: Теоретические и методологические проблемы / Отв. ред. Л. В. Сохань, В. А. Тихонович.— К.: Наукова думка, 1982.
27. Школа життєтворчості особистості: Наук.-метод. зб. / Наук. ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков.— К.: ІСДО, 1995.
28. Юдин В. В. Педагогическая технология.— Ярославль, 1997.

Ключевые слова: жизненный проект, жизненное проектирование, образовательные технологии, мотивация жизненного проектирования.

Key words: life project, life development, educational technologies, life development motivation.

УДК 159.972

І. Ю. Павлова

ПРОБЛЕМА САМОУСВІДОМЛЕННЯ ОБРАЗУ «Я» В ОСІБ З ДЦП

Проблема формирования «Я-образа» является одной из наиболее изученных в современной психологической науке. Несмотря на это, индивидуальные типы развития требуют дальнейшего изучения. В статье рассмотрены вопросы становления представлений о своем теле у людей, которые страдают ДЦП.

Problem of self-conception formation is one of the most studied questions in modern psychology. Despite this individual types of development demand further investigation. This article reviews the questions of body image formation in people with cerebral palsy.

Однією з актуальних проблем психології є вивчення самосвідомості людей з обмеженими можливостями. Прийняття себе за визначенням С. Л. Братченко та М. Р. Міронової означає визнання себе і, безумовно любов до себе, такого, який є, ставлення до себе, як до особистості, яка має право на повагу, здатної до самостійного вибору, віра в себе і свої можливості, довіра до власної природи, організму. Напружене, соціальне, екологічне, демографічне, економічне становище у сучасному суспільстві сприяє виникненню чималих труднощів у процесі адаптації і інтеграції у суспільстві осіб з обмеженими можливостями, до числа яких належить мо-лодь з порушенням опорно-рухового апарату (ДЦП).

Структура і зміст «Я-концепції» у багатьох випадках визначають соціальну поведінку людини, її прагнення до адекватної взаємодії з соціумом, бажання так чи інакше впливати на середовище. За